

Ольга КУКСА

вчитель трудового навчання
Комунальний заклад
«Прилуцька спеціальна школа»
Чернігівської обласної ради

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ШВЕЙНІЙ СПРАВІ ШКОЛЯРІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

У статті розглянуто особливості навчання швейній справі школярів з інтелектуальними порушеннями. Здійснено аналіз науково-методичних досліджень з педагогічної проблеми. Наголошено на важливості врахування рівня інтелектуального розвитку, стану розвитку дрібної моторики, застосування адекватних методів, прийомів і засобів у навчанні швейній справі дітей з порушеннями інтелекту. Висвітлено основні наочні та роздаткові матеріали на заняттях швейної справи (предметно-технологічні карти, інструктивно-технологічні карти, інструктивно-технологічні карти). Описано досвід використання диференційованих завдань у навчанні швейній справі дітей з порушеннями інтелекту.

Ключові слова: учні з порушеннями інтелекту, уроки швейної справи.

Olha Kuksa. Features of teaching sewing to school students with intellectual disabilities

The article examines the peculiarities of sewing schoolchildren with intellectual disabilities. An analysis of scientific and methodological research on the pedagogical problem was carried out. The importance of taking into account the level of intellectual development, the state of development of fine motor skills, the use of adequate methods, techniques and tools in teaching sewing to children with intellectual disabilities is emphasized. The main visual and handout materials for sewing classes (subject-technological maps, instructional-technological maps, instructional-technological maps) are highlighted. The experience of using differentiated tasks in teaching tailoring to children with intellectual disabilities is described.

Key words: students with intellectual disabilities, sewing lessons.

Постановка проблеми. Трудове навчання є одним з провідних напрямків корекційно-освітньої роботи в спеціальному закладі середньої освіти. Трудове навчання учнів з порушеннями інтелектуального розвитку розглядається як важливий засіб формування, розвитку та корекції особистості кожної дитини, її підготовки до трудової діяльності після закінчення школи. Вагоме місце в системі трудового навчання школярів зазначеної категорії відіграє швейна справа, адже лівова частка учнів жіночої статі опановують саме цей профіль трудової підготовки.

Актуальність. Швейна справа ефективно використовується для формування в учнів таких важливих якостей особистості, як уміння

працювати в колективі (враховувати інтереси його членів, узгоджувати їх з власними інтересами), уміння керувати собою в процесі праці. Специфіка навчально-трудової діяльності учнів з порушеннями інтелекту полягає в тому, що вона побудована на основі самостійного використання набутого досвіду, засвоєння знань і вмінь, розвитку і корекції практичних вмінь і навичок.

Проблемі формування трудових вмінь у дітей з порушеннями інтелектуального розвитку присвячені дослідження Н. Альонкіна, В. Бондаря, Г. Дульнєва, І. Єременка, В. Товстогана, Г. Мерсіянової, О. Хохліної та інших, які в своїх роботах розкрили загальні питання цієї проблеми, визначили роль трудового навчання і виховання у соціальній адаптації осіб зазначеної категорії [1].

У теорії та практиці спеціальної освіти, де підготовка школярів з порушеннями інтелекту до самостійної життєдіяльності, займає одне з провідних місць, проблема формування практичних вмінь досліджувалась, переважно, у контексті трудового навчання, що зумовлено виключним значенням праці для розвитку й корекції дітей такої категорії. Про це свідчать дослідження вчених-дефектологів А. Висоцької, С. Мирського, Б. Пінського, К. Турчинської, О. Чеботарьової та інших [2; 3].

Мета статті полягає у висвітленні специфіки навчання швейній справі школярів з інтелектуальними порушеннями.

Виклад основного матеріалу. Навчання швейній справі дітей з інтелектуальними порушеннями має свою специфіку. У кожній дитини свій рівень інтелектуального розвитку, стан розвитку дрібної моторики, рівень працездатності і втомлюваності тощо. Важливими показниками є врахування здатності до засвоєння нового матеріалу, відтворення засвоєних знань в інших умовах та працездатність учнів з порушеннями інтелекту. Складовими здатності до навчання є: певний обсяг знань, умінь і навичок зі швейної справи, на які спирається школяр під час вивчення нового матеріалу (навченість); механізм розумової діяльності; ступінь самостійності у вирішенні проблем; уміння та навички пізнавальної діяльності.

Важливим принципом навчання швейній справі є застосування наочності та доступності навчання. Для одного уроку, зазвичай, потрібно багато різноманітної наочності, яка дає можливість дітям

з порушеннями інтелекту більш детально уявити об'єкт, який вивчається. Враховуючи порушення розвитку довільної уваги у школярів з порушеннями інтелекту, на кожному етапі заняття вчитель повинен демонструвати тільки ті наочні посібники, які потрібні для проробки конкретного навчального матеріалу. Наочність з якою робота закінчена і яка не буде потрібна на наступних етапах занять, прибираються з демонстраційних щитів (дошки). Основними наочними і роздатковими матеріалами на заняттях швейної справи є:

- предметно-технологічні карти;
- інструктивно-технологічні карти;
- інструктивно-технологічні карти [4].

Ці карти показують процес виконання операцій у вигляді послідовних дій. Кожна дія повинна мати короткий словесний опис з вказівками технічних умов (наприклад, ширина шва) та супроводжуватися графічними зображеннями.

На заняттях зі швейної справи переважно використовуються практичні роботи – застосування на практиці засвоєного теоретичного матеріалу.

Комплексні практичні роботи характеризуються виконанням всіх етапів трудових завдань, починаючи з орієнтування в завданні та закінчуючи підсумковим контролем і вимагають від школярів використання умінь і навичок, пов'язаних з раніше вивченими та новими темами.

Трудові завдання при виконанні комплексних практичних робіт передбачають виготовлення певного виробу, що передбачає застосування дитиною різних технологічних операцій. Як бачимо, комплексні практичні роботи є важливим засобом забезпечення концентричності трудового навчання.

Заняття практичного повторення, основною метою яких є закріплення трудових умінь і навичок школярів. Нові технологічні операції та прийоми виконання трудових операцій та цих уроках не вивчаються. На заняття практичного повторення науковці рекомендують відводити 20-30 % навчального часу в 6 класі і до 50 % і більше в 9 (10) класі [5].

Навчання швейній справі дітей з інтелектуальними порушеннями буде ефективним тільки при реалізації індивідуального та диференційованого підходу до кожного школяра.

Диференційовані завдання мають бути постійним засобом навчання, а їх зміст і методика визначаються за результатами вивчення готовності учнів до навчання. Диференціація таких учнів має відповідати умовам фронтальної, групової, парної та індивідуальної форм організації навчання, які б створювали можливості для активізації їх навчально-пізнавальної діяльності.

Найповніше реалізувати диференційований підхід можна на етапі закріплення матеріалу під час виконання самостійних робіт. У процесі використання диференційованих завдань необхідно здійснювати поступовий перехід від колективних форм роботи учнів до частково самостійних і повністю самостійних у межах уроку або системи уроків. Такий підхід дає можливість учням брати участь у виконанні завдань, складність яких зростає.

Завдяки диференціації, дітям на уроках швейної справи цікаво, вони отримують завдання, які їм під силу. Ці учні комфортно почувуються, бо кожен працює на рівні з усіма і переживає почуття успіху.

Аналіз науково-методичної літератури та власний педагогічний досвід показують, що в диференціюванні навчальних завдань для учнів спеціальної школи доцільні такі способи:

- зміст однаковий для всього класу, а для «сильних» учнів – зменшення часу на роботу, збільшення обсягу завдання або ускладнення способу виконання;
- спільне завдання для всього класу, а для «слабких» дітей – допоміжний матеріал, що полегшує його виконання (зразок, таблиця, відповідь, схема тощо);
- використання на одному етапі уроку завдань різного змісту і складності для сильних і слабких учнів;
- самостійний вибір учнями завдання з кількох, запропонованих учителем на етапі закріплення [6].

Кожній дитині важливо дати не тільки знання, а й способи їх здобуття. Прийоми диференційованих завдань можна звести до таких: диференціації за ступенем складності завдань, диференціація за ступенем самостійності учнів, диференціація за обсягом.

Диференціація за ступенем складності – це добір різноманітних завдань зі швейної справи, які можна класифікувати таким чином: завдання, що розраховані на різний рівень знань; завдання

репродуктивного і творчого характеру. Це необхідно також для формування позитивного ставлення до навчання, бо розв'язання посильної задачі стимулює до подальшої праці і підвищує самооцінку своїх можливостей. Для цього підбирають завдання з нарощуванням ступеня складності. Поступове ускладнення завдань дає учням можливість перейти на вищий рівень пізнавальної діяльності. Завдання пропонуються на картках чи на дошці. Легше завдання позначається синім кольором, складніше – червоним. Діти самі обирають завдання, що вчить їх оцінювати свої можливості.

Диференціація за ступенем самостійності – всім учням пропонуються завдання зі швейної справи однакової складності, але при цьому диференціюється міра допомоги різним групам школярів, навідні питання, наочне підкріплення. Всі учні відразу приступають до самостійної роботи. Але тим дітям, які відчують труднощі у виконанні завдання, надається дозована допомога.

Найбільш розповсюдженими видами допомоги є:

- а) допомога з опорою на допоміжні завдання, підготовчі вправи;
- б) допомога у вигляді підказок (карток-помічниць, карток-консультантів, записів на дошці тощо).

Диференціація за обсягом з предмету «Швейна справа» передбачає завдання однакового змісту, але диференціюється або його обсяг, або час на його виконання.

Практичний досвід дає підстави стверджувати, що для диференційованого формування трудових вмінь зі швейної справи достатньо виділити три групи учнів за рівнем пізнавальних можливостей (учні з високими, середніми і низькими здібностями). При цьому доцільно враховувати рівні навченості, розвитку розумових дій, самостійності під час роботи. Поділ учнів з порушеннями інтелектуального розвитку на групи є орієнтовним і може змінюватися у процесі навчання.

Висновки. Отже, на уроках швейної справи учні з інтелектуальними порушеннями повинні отримати той рівень загальноосвітніх і трудових знань, умінь і навичок, який дозволить їм успішно адаптуватися в соціумі. Ефективному навчанню швейній справі сприятиме врахування рівня інтелектуального розвитку, стан розвитку дрібної моторики, застосування адекватних методів, прийомів і засобів навчання.

Перспектива дослідження. Перспективою наступних досліджень є розроблення диференційованих завдань з швейної справи для учнів з порушеннями інтелекту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дульнев Г. М. Основы трудового обучения во вспомогательной школе. URL: <http://surl.li/gytev>.
2. Косенко Ю. М. Вчитель як суб'єкт навчально-ігрової діяльності у спеціальній школі. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія : зб. наук. праць НПУ ім. М. П. Драгоманова.* Київ, 2013. № 23. С. 127–130.
3. Косенко Ю. М., Дегтяренко Т. М. Організація самостійної діяльності школярів із порушеннями інтелекту на уроках суспільствознавчого змісту. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: науковий журнал СумДПУ ім. А. С. Макаренка.* 2021. № 3. С. 48–57.
4. Рейда К. В. Виховання готовності учнів допоміжної школи до самостійної праці засобами виробничого навчання. *Дефектологія.* 2003. № 1. С. 45–49.
5. Товстоган В. С. Визначення професійно важливих якостей в учнів допоміжної школи. *Дефектологія.* 2007. № 2. С. 24–26.
6. Хохліна О. П. Психолого-педагогічні основи корекційної спрямованості трудового навчання учнів з вадами розумового розвитку. К.: Педагогічна думка, 2000. 286 с.

Наталія ЛЕВЧЕНКО

учитель I категорії КЗ
«Харківська спеціальна школа №3»
Харківської обласної ради;

Наталія ГОНЧАРОВА

учитель вищої категорії КЗ
«Харківська спеціальна школа №3»
Харківської обласної ради;

Тетяна ЛИТВИЩЕНКО

учитель вищої категорії КЗ
«Харківська спеціальна школа №3»
Харківської обласної ради

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ СВІДОМОСТІ В УЧНІВ ІЗ ПОРУШЕННЯМИ ІНТЕЛЕКТУ НА ПРИКЛАДІ КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ «ХАРКІВСЬКА СПЕЦІАЛЬНА ШКОЛА №3» ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

У статті схарактеризовано особливості формування громадянської свідомості учнів з особливими освітніми потребами – порушеннями інтелектуального розвитку. Обґрунтовано значення понять «патріотизм», національно-патріотичне виховання»; виокремлено принципи громадянського виховання.